

The Use of Words Dictated by the Academy of Persian Language and Literature: a Quantitative and Qualitative Study of Iranian Course-Books in Theoretical Branch (2021)

Seyede Ziba Behrooz ¹
(1-29)

Abstract

The use of dictated words in texts and related issues is as important as their production in the Academy of Persian Language and Literature and other formal or informal institutions. As long as words are not put into the text, their usability, linguistic and semantic capabilities are not revealed, and the user does not understand the word as well. Moreover, his level of linguistic knowledge remains hidden in the case of not applying the words. Also, on the other hand, texts are measured in terms of structure originality by word replacement. Since the use of equals in textbooks has been on the agenda for reviewing the Educational Writing and Planning Organization, research on the quantity and quality of that use has received the attention of researchers. This research concentrates on some of the problems in textbooks regarding using of these words and their quantity. The research texts include the books of the elementary course and the first and second years of the theoretical branch of the 2021 edition. The research method is based on studying and examining the content of texts from different aspects of form, linguistics, semantics, and teaching of these equivalents in books and finding out the problems and causes of its occurrence. The purpose of this study is to refine the Persian language from the harms caused by the influence of foreign words and applied errors; Such as inappropriate context, inappropriate foreign word, incorrect category structures, ambiguity, redundancy, and incorrect application of dictated words. Therefore, according to the findings of this study, most of the problems are in the field of syntactic relations between words and also the inconsistency in using the correct way of inserting equals in books. From a quantitative point of view, these cases include more general words with abstract meanings than specialized and objective words. Therefore, it is necessary to review most textbooks for proper use of this group of equals. This study will help to smooth the path of the use of dictated words in Persian language and its fluency, both in the field of word selection and in the field of contextualization, in textbooks.

Keywords: dictated words, Academy of Persian Language and Literature, textbooks, applied linguistic study.

1. Email of the corresponding author: bseyede@ymail.com
Post-doctorate in Persian Language Studies in Asia Minor, Academy of Persian Language and Literature, Tehran, Iran.

Received: 13, December, 2021 & Accepted: 21, September, 2022

 10.22059/jolr.2022.335573.666766
Print ISSN: 2288-1026-Online ISSN: 3362-2676
<https://jolr.ut.ac.ir>

1. Introduction

As mentioned in the National Curriculum Document, the national language, which is in fact the mother tongue of most members of society and the dominant language among the people of a nation, is more suitable for teaching and learning than any other language (see National Curriculum Document, 2012). . Hence, the use of dictated words, although it has many problems in its heart, is considered very valuable and vital for thinkers and those who are aware of the nature of world events and its fruitful results. Especially for a nation like Iran with a brilliant historical background in the world is much more vital.

In this study, some issues that have been observed in the texts from the linguistic, semantic, etc. perspective, whether after the use of dictated words in the texts or before their replacement, and the obstacles to progress in this path have been paid more attention. Also, this research has been done in parallel with the quantitative study of the use of dictated words in textbooks, the results of which are briefly mentioned at the end of the article.

2. Literature Review

In the field of textbook review, in terms of the use of dictated words, researches have been done since the first years of word selection in the Academy in 1375 and have been continuously followed until 1395 and the results have been sent in the form of booklets to relevant institutions. The studies carried out so far have been in order to extract general and specialized terms and to provide quantitative statistics on the use of dictated words and have not been done in terms of quality and issues of equal application in educational texts and research courses.

3. Methodology

In this study, the library method was used at both qualitative and quantitative levels, and since the entire statistical population is studied, no sampling was required. The research tools in this study include the previous research models and the words extracted in the seventh to eleventh grades, the dictated words of the academy presented in the search database, and also the Vazhe Yar Website of Shahid Beheshti University. Research materials include all textbooks of all three sections in four theoretical branches (experimental sciences, mathematics and physics, humanities, and Islamic studies) in 2021.

This research has been done in three stages: a) word extraction, b) recording them in excel tables and finding their Persian equivalents, and c) functional analysis of equivalents based on the correct use appropriate to the context and method of presentation and inclusion in the textbook.

4. Results

In quantitative analysis of qualitative analysis, the practical problems of approved words are described under five headings: 1) inappropriate texture for the use of the dictated word, 2) use of foreign word disproportionate to the texture, 3) incorrect use of the equivalent, 4) incorrect use of category construction, and 5) the use of redundancy, linguistic and practical problems found in textbooks are analyzed. Then, some feedback on new words and methods of introducing them in books are discussed.

On other hand, compared to the bases in terms of the use of dictated words, the third grade of elementary school and the eleventh grade of the secondary course have the lowest application rate with 17 and 18%, respectively, and the seventh

and eighth grades of the first intermediate period have the highest rate of application with 55% and 68%, respectively. In total, the average rate of use of dictated words in all foundations in 2021 in the theoretical branch was 41%.

Also, mathematical and experimental disciplines are very different from humanities and education disciplines (618) in terms of the number of dictated words (2608); about 2000 words. However, in proportion to the total specialized vocabulary in the books, the fields of experimental sciences and mathematics with an average of 46% and the fields of humanities and education with an average of 50%, had a slight difference in terms of the degree of attention to the use of dictated words; So that the average use of the words, including general books (with 42% words) has reached 46%. This rate is very significant compared to the two tenth grades (22%) and the eleventh (18%) of the second year of high school. And this result predicts the high readiness of twelfth grade students to answer the national entrance exam questions if dictated words are applied in them in accordance with the rules and regulations. The criteria are pre-defined.

5. Discussions

The use of dictated words of the Academy of Persian Language and Literature is one of the important measures in achieving the goal of preserving and strengthening the Persian language and, for this reason, it brings necessities in various fields:

1. Providing scientific solutions to correct the prose of educational texts and dictated words.
2. Supervising the performance of important institutions and the process of dictating words.
3. Improving the social views and psychological backgrounds of users of dictated words.
4. Sympathy and cooperation with teachers and textbook authors in inventing scientific and efficient methods of teaching dictated words and compiling courses appropriate to the goal of strengthening the Persian language.

6. Conclusions

According to the results, it is necessary to review the textbooks in every grade yearly, for controlling the proper use of Persian equals dictated by the Academy of Persian Language and Literature. This study will help to facilitate the way of the use of dictated words in the Persian language and its fluency, both in the field of word selection and in the field of contextualization, in textbooks.

کاربرد واژگان مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی: بررسی کمی و کیفی

کتاب‌های درسی در شاخه نظری (۱۴۰۰)

سیده زیبا بهروز^۱

پسادکتر در حوزه مطالعات زبان فارسی در آسیای صغیر، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۹/۲۲؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۳۰

علمی - پژوهشی

چکیده

مسئله کاربرد برابره‌های مصوب در متون و مسائل مربوط به آن به همان اندازه تولید آنها در فرهنگستان زبان و ادب فارسی و دیگر نهادهای رسمی یا غیررسمی اهمیت دارد؛ چراکه واژگان تا زمانی که در متن و بافت جای‌گیر نشوند، نه تنها درجه کاربردپذیری و قابلیت‌های زبان‌شناختی و معناشناختی آنها آشکار نمی‌شود، بلکه میزان درک کاربر نیز از آن واژه و سطح دانش زبانی وی پوشیده می‌ماند. همچنین، با بررسی این موضوع، متون نیز از نظر اصالت و درستی ساختار سنجیده می‌شوند. از زمانی که کاربرد برابرها در کتاب‌های درسی در دستور کار سازمان تألیف و برنامه‌ریزی آموزشی قرار گرفت، تحقیق در باب کمیت و چگونگی این امر نیز توجه پژوهشگران را به خود معطوف کرد. این تحقیق به منظور نشان دادن برخی اشکالات موجود در کتاب‌های درسی در زمینه کیفیت کاربرد این برابرها و نگاهی اجمالی به کمیت این امر انجام شده است. متون پژوهش شامل کتاب‌های دوره ابتدایی و دوره‌های اول و دوم متوسطه شاخه نظری چاپ ۱۴۰۰ است. روش پژوهش بر پایه مطالعه و بررسی محتوای متون از جنبه‌های مختلف شکلی، زبان‌شناختی، معنایی و آموزشی این برابرها در کتاب‌ها و دریافت اشکالات و علل بروز آن است. هدف از این بررسی، پالایش زبان فارسی از آسیب‌های ناشی از نفوذ واژگان بیگانه و خطاهای کاربردی است؛ مانند بافت نامناسب، واژه بیگانه نامناسب، ساختارهای مقوله‌ای نادرست، حشو، کاربرد نادرست مصوبات. از این رو، بنا بر یافته‌های این تحقیق، بیشتر اشکالات در زمینه مناسبات همنشینی بین واژگان و نیز ناهماهنگی در استفاده از طرز صحیح درج برابرها در کتاب‌ها بوده است. از منظر کمی نیز این موارد بیشتر شامل واژگان عمومی و با مفاهیم انتزاعی است تا واژگان تخصصی و عینی. بنابراین، لازم است که بیشتر کتاب‌های درسی در دایره توجه از نظر کاربرد مناسب این گروه از برابرها قرار گیرند. این مطالعه به هموارسازی مسیر کاربرد مصوبات در زبان فارسی و روان‌سازی آن، چه در زمینه انتخاب واژه چه در زمینه متناسب‌سازی بافتار متون در کتاب‌های درسی یاری خواهد رساند.

واژه‌های کلیدی: برابره‌های مصوب، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، کتاب‌های درسی، کاربردشناسی

۱. مقدمه

ورود واژگان مصوب به کتاب‌های درسی آغاز دگرگونی عظیم در کاربرد رسمی و همگانی برابرنهادها و مهم‌ترین گام در حفظ و تقویت زبان ملی بوده است. درباره اهمیت زبان مادری و نقش آن در افزایش کیفیت آموزش به‌ویژه در مراحل مقدماتی،

پژوهش‌های فراوانی انجام شده است که همگی در این اصل اتفاق نظر داشته‌اند؛ برای نمونه، کارول بنسون^۱، محقق در زمینه دوزبانگی، در تحقیقی در دانشگاه استکهلم، تحت عنوان «اهمیت آموزش با زبان مادری در ارتقای کیفی آن»، قیاس جالبی را عنوان کرده است؛ وی نفوذ تعداد زیادی از واژگان زبان بیگانه را در زبانی که در آموزش استفاده می‌شود به نگره داشتن فرد در زیر آب بدون آموزش شنا مانند دانسته است^(۱) (Benson, 2004: 2). چنانکه در سند برنامه درسی ملی نیز بدان اشاره شده، زبان ملی که زبان مادری و زبان غالب در میان مردمان یک ملت است مناسب‌تر از هر زبان دیگری برای یاددهی و یادگیری است (رک. سند برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱).

از این رو، کاربرد مصوبات هرچند در بطن خود مشکلات عدیده‌ای دارد، از تأثیر نامطلوب وام‌گیری در زبان می‌کاهد؛ برای نمونه، جیمز استان لائو، استاد مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی در دانشگاه ایلینویز^۲ در امریکا، در تحقیقات خود اظهار کرده است: «بدون استفاده از وام‌واژه‌های انگلیسی یا واژگان با ریشه انگلیسی، زبان ژاپنی برای صحبت کردن کفایت لازم را ندارد» (Stanlaw, 2004: 2) و این نشان‌دهنده نفوذ عمیق زبان انگلیسی در آن زبان و تأثیراتی است که در ماهیت آن ایجاد کرده است. همچنین، بر اساس پژوهش‌های یک فرهنگ‌نگار در زبان‌های آفریقایی، وام‌واژه‌ها در جوامع چندگوشی، نگارش فرهنگ را با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌سازند (Chimhundu, 1979: 75). پژوهشگر دیگری در زبان ارمنی بر تأثیر راهبردی و غالب زبان و بخصوص وام‌واژه‌ها بر فرهنگ، ایدئولوژی، سیاست و ویژگی‌های جامعه‌شناختی تأکید کرده و قرض‌گیری زبانی را پدیده‌ای نیازمند مدیریت قدرتمند نهادها و نظارت حرفه‌ای و مداوم با توجه به اهداف جامعه عنوان کرده است (Stepanyan, 2018, 77).

زنر و دیگران نیز در پژوهشی با بررسی پتانسیل معنایی-اجتماعی وام‌واژه‌ها، قرض‌گیری واژگان را نوعی بیان هویت (اجتماعی) شناخته‌اند (Zenner et al.: 2019: 1-4).

افزون بر این، از جنبه‌های مهمی که در جریان کاربست واژگان مصوب در کتاب‌های درسی مغفول مانده یکی مسئله کاربرد مناسب و درست این برابر نهادها چه از نظر معنا و چه از نظر ساخت است که مربوط به کاربران آن یعنی نویسندگان و مؤلفان می‌شود و

1. Carol Benson

2. Illionis

موضوع بحث در این مقاله است و دیگری خود مسئله کاربردپذیری این واژگان جایگزین در متون فارسی است که توجه کارشناسان و متخصصان حوزه‌های مختلف دخیل در امر واژه‌گزینی را می‌طلبد.

دیدگاه‌های مؤلفان و معلمان، درجه فهم‌پذیری و شفافیت این برابرها، میزان و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان و روش تدریس این نواژه‌ها و مسائل برون‌زبانی دیگر، از مسائلی است که از ابتدای کاربرد مصوبات در این کتاب‌ها رخ نموده و کمابیش تحقیقاتی نیز در این زمینه‌ها صورت گرفته است. اما در پژوهش حاضر، به برخی مسائل زبان‌شناختی، و معناشناختی و ... چه در پس از کاربرد مصوبات در متون، چه پیش از جایگزینی آن، و موانع پیشرفت در این مسیر بیشتر توجه شده است. همچنین این تحقیق به موازات بررسی کمی کاربرد مصوبات در کتاب‌های درسی انجام پذیرفته که نتایج آن در پایان مقاله به اجمال ذکر می‌شود.

۲. مسئله اساسی تحقیق

چگونه و به چه میزان در کتاب‌های درسی از واژگان مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی به جای واژگان رایج بیگانه استفاده شده و آیا روند آن مطلوب بوده است؟

۲-۱. پرسش‌های فرعی

در کاربرد برابرها، میزان عملکرد مؤلفان تا چه حد مطلوب و روشمند بوده است؟ آیا کیفیت کاربرد برابرها در کتاب‌های درسی با هدف فهم آنها موفق بوده است؟ برای رفع مشکلات و ساماندهی وضعیت کتاب‌های درسی از لحاظ کاربرد برابرها، مصوب فرهنگستان، چه راه‌کارهایی می‌توان ارائه کرد؟

۲-۲. پیشینه تحقیق

در زمینه بررسی کتاب‌های درسی، از نظر کاربست واژه‌های مصوب، تحقیقاتی از همان نخستین سال‌های آغاز کار واژه‌گزینی در فرهنگستان در سال ۱۳۷۵ انجام شده و به طور مستمر تا سال ۱۳۹۵ پیگیری شده و نتایج آن به صورت جزوات مدون به نهادهای مربوط ارسال شده است. بررسی‌های انجام‌شده تاکنون به منظور استخراج اصطلاحات عمومی و تخصصی و ارائه آمار کمی کاربست مصوبات بوده و از نظر کیفیت و مسائل کاربرد برابرها در متون آموزشی و درسی تحقیقی به عمل نیامده است.

۲-۳. روش تحقیق

در انجام این تحقیق، در هر دو سطح کیفی و کمی از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و از آنجا که کل جامعه آماری پیش‌گفته مطالعه و بررسی می‌شود به هیچ‌گونه نمونه‌گیری

نیاز نبوده است. ابزار تحقیق در این پژوهش، شامل الگوهای پیشین تحقیق و واژگان استخراج شده در پایه‌های هفتم تا یازدهم، واژگان مصوب فرهنگستان ارائه شده در پایگاه جستجوی واژه‌های مصوب و نیز سامانه واژه‌یاز دانشگاه شهید بهشتی است. مواد تحقیق شامل تمامی کتاب‌های درسی هر سه مقطع در چهار شاخه نظری (علوم تجربی، ریاضی و فیزیک، علوم انسانی، و معارف اسلامی) در سال ۱۴۰۰. گزارش آماری تحقیق در چهار مرحله شمارش تهیه شده است:

۱- استخراج و شمارش تمام اصطلاحات عمومی و تخصصی اعم از بیگانه، غیراستاندارد فارسی یا مصوب فارسی بدون بسامد، ۲- شمارش واژگان پیشین با بسامد، ۳- شمارش تعداد واژه‌های مصوب به کاررفته با بسامد، و ۵- محاسبه درصد کاربرد مصوبات فرهنگستان نسبت به کل واژگان مستخرج از کتاب.

این تحقیق در سه مرحله الف) استخراج واژگان، ب) ثبت در جداول اکسل و یافتن برابرها، و ج) تحلیل کاربردشناختی برابرها بر اساس درستی کاربرد در متون بر اساس نحو متناسب با بافت و شیوه ارائه و درج آنها در کتاب درسی انجام شده است. مرحله سوم که شامل تحلیل کیفی است به دلیل اهمیت کانونی در این مقاله در جایگاه نخست آورده شده و ذیل پنج عنوان شامل ۱) بافت نامناسب برای کاربرد واژه مصوب، ۲) کاربرد واژه بیگانه نامتناسب با بافت، ۳) کاربرد نادرست برابرها، ۴) کاربرد نادرست ساخت مقوله‌ای، و ۵) کاربرد حشو، اشکالات زبانی و کاربردی یافت شده در کتاب‌های درسی تحلیل شده است. سپس به برخی بازخوردها نسبت به نوواژه‌ها و روش‌های معرفی آنها در کتاب‌ها نیز پرداخته شده است.

۳. بررسی کیفی (کاربردشناختی) کاربرست مصوبات

پرشماری واژگان بیگانه وام گرفته شده در یک زبان متضمن این حقیقت است که آن زبان در مسیر تحولات معطوف به بیگانه‌گرایی، بسیاری از ویژگی‌های غیر لغوی زبان مبدأ را نیز در خود جذب و هضم نموده است. در این میان نقش مترجمان که معادل‌های مناسبی برای نوواژه‌های زبان‌های مبدأ نمی‌یابند پررنگ‌تر است و همین مسئله نبود معادل فارسی و وام‌گیری‌ها، ساختارهای زمینه‌ای و بافتی زبان مبدأ بر زبان مقصد تحمیل می‌کند (گرت‌برداری) و این امر تا حدی پیش می‌رود که تشخیص ساختارهای بیگانه بسیار دشوار می‌شود و اکنون که برابرها را فارسی باید در همان

ساختارهای مخصوص واژگان بیگانه بنشینند، ماهیت غیرفارسی آنها نمایان می‌شود. این تغییر نه به نفع زبان بیگانه در یادگیری آن است و نه به نفع زبان وام‌گیر از حیث خلوص و اصالت آن؛ چراکه برای نمونه در مورد همین زبان ژاپنی که در مقدمه بیان شد، با وجود اینکه ژاپن یک کشور تک‌زبانه است (Dattun, 2008: 2-3)، از یک سو پرشماری واژگان انگلیسی، کارآمدی آن زبان را به پرسش کشیده و از سوی دیگر، بر اساس تحقیقات، در آزمون‌های زبان در جهان در رتبه‌های آخر قرار دارد و دلیل آن بی‌توجهی به مقوله متنی سازی یادگیری و تکیه بیش از حد بر دستور زبان و واژگان در خارج از متن و بدون تمرین‌های کاربردی دانسته شده است (Thompson, 2007: 309). در مورد برابرها نیز همین امر صادق است. بافتی کردن (۲) (contextualization) که به معنی قرار دادن واژه یا عبارت در بافت برای روشن کردن معنای آن است، از مهم‌ترین روش‌های کارآمد سازی هرگونه امری در رابطه با واژه (اعم از یادگیری، یاددهی و ساخت آن) است. در اینجا به برخی از این مناسبات بافتی و مسائل آن در زمینه واژگان مصوب یا معادل‌های بیگانه اشاره می‌شود.

۱-۳. بافت نامناسب برای کاربرد واژه مصوب

در بررسی متون مواردی مشاهده شده که بافت برای کاربرد برابرها مناسب نبوده و لازم است بدین منظور، بافت را با واژه موردنظر متناسب سازی کرد. این مسئله غالباً در مورد واژگان عمومی دیده شده است که به دلیل کاربردهای متعدد آن واژه در بافت‌ها به صورت قالبی درآمد و زمینه را برای کاربرد برابرها نامناسب ساخته است. یکی از این موارد، واژه بیگانه «کنترل» است. فرهنگستان برای این واژه چندین برابرها تصویب کرده است که با بافت‌های مختلف متناسب باشند. در تعریف کنترل آمده: نظارت و مدیریت بر چیزی یا مهار و محدودسازی آن. سپس این واژگان نیز معرفی شده‌اند: اداره، مهار، بازبینی، بازرسی، نظارت، ضبط و مراقبت. همچنین یادآور شده است که از واژه نوساخته «واپایش» می‌توان در مواردی که این الفاظ به کار نمی‌روند یا معنایی متفاوت با آنها در مد نظر است استفاده کرد. البته با توجه به دیگر مصوبات، برابرها این واژه بیش از این است و در متون تخصصی و ترکیب‌ها متفاوت است: مثل شاهد در گروه شاهد^۱ یا فرمان در دورفرمان^۲ و چرخ فرمان^۳، معیار در سامانه معیار^۴ و ... اما باز برخی

-
1. control group
 2. remote control
 3. control wheel
 4. control system

بافت‌های قالبی پذیرای هیچ یک از این برابرنهادها نیستند و ظاهراً راه حل مناسب این است که به جای جستجو برای برابرنهادهای بیشتر، آن قالب نامناسب تغییر کند.

- * عده‌ای نیز ممکن است بر این باور باشند که می‌توانند مصرف خود را کنترل کنند در حالی که مواد به سرعت تمام زندگی فرد را در کنترل خود می‌گیرد (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۳۹).

برای مورد دوم از کاربرد کنترل در مثال بالا، یعنی عبارت «در کنترل خود گرفتن»^۱، جایگزین کردن هیچ یک از مصوبات پیشنهادی، بافتی منسجم به دست نمی‌دهد. پس با تغییر کل قالب متأثر از بافت زبان بیگانه مشکل حل می‌شود. ← برای مثال: عده‌ای نیز ممکن است بر این باور باشند که می‌توانند مصرف خود را مهار کنند؛ در حالی که مواد به سرعت بر تمام زندگی فرد تأثیر نامطلوب می‌گذارد.

- * ترس «از دست دادن کنترل خود»^۲ (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۲۰)

در مورد این عبارت نیز همین مشکل وجود دارد؛ زیرا برگرفته از بافتار زبان بیگانه است و ناگزیر از درهم شکستن این قالب با افزودن واژه «توان» هستیم ← از دست دادن توان مهار خود؛ در واقع این مهار نیست که از دست می‌رود بلکه توان مهار است و کاهش قدرت فرد در این امر. نکته دیگر در مورد این عبارت حرف اضافه «از» است که برای واژه ترس لازم است ذکر شود. لذا برای جلوگیری از توالی دو «از» در یک عبارت می‌توان ساختار آن را تغییر داد ← ترس از ناتوانی در مهار خود

- * با ادامه مصرف به مرور زمان توانایی آنها در خودکنترلی شدیداً آسیب دیده و به این مواد وابستگی پیدا می‌کنند. (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۴۰).

واژه «خودکنترلی»^۳ در اینجا به معنای محدود کردن خود در مصرف مواد است و تنها واژه‌ای که مناسب جایگزینی به نظر می‌رسد «مراقبت» است اما معنای «خود مراقبتی»^۴ کمی متفاوت است. بهتر است به جای آن ترکیبی مثل «مهار خود» را جایگزین کنیم تا معنا دقیقاً مستفاد شود.

- * مهار نفس یعنی داشتن یک اراده قوی ... مهار خواسته‌ها، دور شدن از احساسات منفی یا پرهیز از انجام یک رفتار ناپسند و کنترل بر روی زیاده‌روی‌ها (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۵۵)

1. to take / keep/ have something under control

2. to lose one's control

3 self-control

4 .self-care

در جمله بالا با حذف حرف اضافه «بر» می‌توان بافت را برای کاربرد برابر نهاد «مهار» متناسب کرد: ← مهار زیاده‌روی‌ها

- * هیجان‌ناز منفی خود را کنترل کنید تا دیگران نتوانند روی افکار و رفتار شما کنترل داشته باشند و به جای شما تصمیم‌گیری کنند. (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۸۸)
- * افراد سرسخت و تاب‌آوری در برابر فشار روانی مقاوم‌تر ... هستند. ... معمولاً بر زندگی خود کنترل بیشتری احساس می‌کنند. ... و در قبال تغییرات پذیرا هستند (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۱۵).

در دو جمله بالا نیز عبارت «کنترل داشتن بر روی چیزی یا کسی»^۱ گرت‌برداری است و بنابراین بافت آن مناسب کاربرد واژه مصوب نیست. برای متناسب‌سازی باید بافت را تغییر کلی داد: جمله اول ← ... تا دیگران نتوانند بر افکار و رفتار شما مسلط شوند/ تسلط یابند و ... / ... اداره / عنان/ اختیار افکار و رفتار شما را به دست گیرند و جمله دوم ← ... معمولاً توان بیشتری در مدیریت / اداره زندگی خود دارند.

- * با چند ایده ساده بگویید شما چگونه می‌توانید خود و دیگران را شاد کنید (سلامت و بهداشت، ۱۴۰۰: ۱۳۴)

واژه بیگانه «ایده»^۲ نیز از آن دسته واژگانی است که دارای برابر‌نهادهای متعدد (آرمان، اندیشه، عقیده، فکر، نظر) متناسب با بافت کلام است. اما از آنجا که کاربرد این واژه در متون فارسی قاعده‌مند نبوده به تغییر کلی نیاز است ← برای شاد کردن خود و دیگران چه راه‌های ساده‌ای به نظرتان می‌رسد؟

- * ویژگی‌های مشترک دیکتاتورهای استالین، موسولینی و هیتلر را ... فهرست کنید (تاریخ، ۱۴۰۰: ۱۳۵)

در جمله بالا کاربرد واژه بیگانه دیکتاتوری در جایگاه اسم، گرت‌برداری است؛ چراکه دقیقاً ترجمه ترکیباتی چون «Stalin's dictatorship» و «Hitler's dictatorship» است. برابر نهاد مصوب برای دیکتاتوری در این مفهوم واژه «استبداد» است و با جایگزینی آن، در جمله، «استبدادهای استالین، موسولینی و هیتلر» را خواهیم داشت که در فارسی فصیح نیست. بهتر است واژه «دیکتاتوری‌ها» با «حکومت‌های استبدادی» جایگزین شود.

1. to have control over/on sth/sb
2. idea

یکی دیگر از واژه‌های بیگانه که در زبان فارسی به‌وفور به کار رفته ترور^۱ و مشتقات آن است. این واژه انگلیسی از زبان فرانسه (terror) گرفته شده و اصل لاتین آن terror است. واژه ترور در این زبان صورت فعلی terrere (ترساندن) هم داشته ولی در فرانسه و انگلیسی، فعل آن وارد نشده است (Lexico, 2020). در لغت‌نامه دهخدا درباره ترور آمده: «ترور به معنی قتل سیاسی به وسیله اسلحه در فارسی متداول شده است. و حکومت ترور هم اصول حکومت انقلابی است که پس از سقوط ژیروندنها (۱۷۹۴م) در فرانسه مستقر گردید و اقدام‌های سیاسی فراوانی را متضمن بود» (دهخدا، ذیل ترور). از این رو، وام‌واژه ترور در زبان فارسی جهش معنایی^۲ یافته است. برابرنهاد مصوب ترور، «وحشت» (هراس بسیار که بر اثر خشونت با انگیزه سیاسی پدید آید) است و از این واژه برابره‌های وحشت‌افکن^۳ و وحشت‌افکنی^۴ نیز تصویب شده است. چنانچه ترور به معنای قتل سیاسی به کار رفته باشد، نمی‌توان این برابرنهاد را جایگزین کرد. اما در معنای اقدام یا حمله با هدف قتل یا کشتن می‌توان بافت را متناسب‌سازی کرد.

- * شهرت و تأثیر این جمعیت بیشتر مدیون اقدام‌های مسلحانه و ترورهایی بود که به دست اعضای آن صورت گرفت. آنها ... وزیر دربار را به جرم فساد و خیانت کشتند. (تاریخ ۳، ۱۴۰۰: ۱۴۱) ← ... مدیون اقدام‌های مسلحانه و وحشت‌افکنی اعضای آن بود که ...
 - * سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ترور را آغاز کردند و عده زیادی ... را در کوچه و بازار به شهادت رساندند. (همان: ۱۵۹) ← سازمان ... وحشت‌افکنی را آغاز کردند .../... با اقدام به وحشت‌افکنی، عده زیادی ...
 - * معظم له ... هدف حمله تروریستی مجاهدین خلق قرار گرفتند ... و به شرف جانبازی انقلاب اسلامی نایل آمدند. (همان: ۱۶۳) معظم له ... هدف حمله وحشت‌افکن مجاهدین
- چنانکه ملاحظه شد، در جملات بالا بدون تغییر محسوسی در بافت، امکان کاربرد برابرنهاد ایجاد شد؛ اما در دو جمله زیر فعل ترور کردن در معنای جهش‌یافته به کار رفته و جایگزینی مصوبات دشواری نحوی ایجاد می‌کند و تنها با تغییر فعل این امکان به وجود می‌آید؛ لذا بازنگری این مصوبات ضروری می‌نماید.

1. terror
2. meaning mutation
3. terrorist
4. terrorism

۱۲/ کاربرد واژگان مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی: بررسی کمی و کیفی کتاب‌های درسی در شاخه نظری (۱۴۰۰)

- * این گروه ...، حسنعلی منصور، نخست‌وزیر وقت، را ترور کرد. (همان: ۱۵) ← ... حسنعلی منصور، ...، را در جریان عملیات وحشت‌افکنی به قتل رساند.
 - * دکتر حسین فاطمی را ... ترور کردند اما او جان سالم به در برد (همان، ۱۴۱) ← دکتر حسین فاطمی را ... هدف حمله‌ای وحشت‌افکن قرار دادند اما او جان سالم به در برد.
- ۲-۳. کاربرد واژه بیگانه نامتناسب با بافت
- این امکان وجود دارد که واژه‌های بیگانه به‌کاررفته در متن مناسب بافت زبان فارسی نباشند و در اثر بازگردان از زبان بیگانه رواج یافته باشند. چنانچه کاربرد برابر نهاد فارسی در چنین مواردی متن را نامأنوس سازد، می‌توان لفظ مناسب دیگری به کار برد:
- * اگر این فاصله در ناحیه گردن ۵ سانتی‌متر و در کمر بین ۲ تا ۵ سانتی‌متر باشد، وضعیت بدن شما ایده‌آل است. (سلامت و بهداشت، ۱۴۰۰: ۱۵۶)
 - به جای برابر نهاد نامأنوس «آرمانی»^۱، می‌توان از واژه‌های «مطلوب» یا «مناسب» استفاده کرد.
 - * هر فردی می‌تواند با ارائه ایده‌های مناسب در مورد بهبود شرایط کار، ابزار و تجهیزات آن را فراهم آورد (سلامت و بهداشت، ۱۴۰۰: ۱۶۲)
 - که می‌توان از جایگزین‌های مناسب بافت مثل «راهکار» یا «پیشنهاد» استفاده کرد:
 - * برای جلوگیری از بروز ناهنجاری‌های اسکلتی عضلانی که افراد شاغل در آن را تهدید می‌کند، ایده مناسب ارگونومیکی، پیشنهاد کنید (سلامت و بهداشت، ۱۴۰۰: ۱۶۹)
 - ملاحظه می‌شود که در جمله فوق نیز همین اشکال پیش‌گفته وجود دارد؛ و به نظر می‌رسد که اینجا هم واژه «راهکار» مناسب‌تر باشد: ← ... راهکار ارگونومیکی مناسب پیشنهاد کنید.
 - * کارآفرینان ... ایده‌های خود را امیدوارانه به کسب و کارهای سودآور تبدیل می‌کنند (اقتصاد پایه دهم، ۱۴۰۰: ۵).
 - در جمله بالا عبارت «تبدیل ایده به کسب و کار» هرچند مفهوم است، منطبق زبانی ندارد. در واقع، «ایده کسب و کار است که عملی می‌شود» نه اینکه «ایده به کسب و کار تبدیل شود». ← کارآفرینان ... اندیشه‌های خود را در زمینه کسب و کارهای سودآور امیدوارانه عملی می‌کنند.
 - * ذخیره‌سازی اطلاعات مدال‌آوران در پرونده متنی: اطلاعات را انتخاب و آنها را در حافظه copy و در برنامه واژه‌پرداز paste کنید. به این ترتیب، این جدول در واژه‌پرداز کپی می‌شود. در این وبگاه، با استفاده از دکمه‌های حرکت به صفحه بعدی، تمام مدال‌آوران را در پرونده کپی کنید (کاروفناوری، پایه هفتم، ۱۴۰۰: ۴۰).
 - در متن بالا شیوه کاربرد اصطلاح (بردار و بچسبان: برابر نهاد مصوب)^۲ در حوزه رایانه و فناوری اطلاعات موردنظر است. این اصطلاح در مصوبات فرهنگستان تعریف شده است:

1. ideal
2. copy and paste

«رونوشت برداشتن از شیء یا مطلبی از یکجا و قرار دادن آن در جای دیگر». بنابراین می‌توان بدین شکل اصلاح کرد ← اطلاعات را انتخاب و رونوشت آنها را از حافظه بردارید^۱ و در برنامه‌واژه‌پرداز بچسبانید^۲. به این ترتیب، این جدول در واژه‌پرداز قرار می‌گیرد. در این وبگاه، با استفاده از دکمه‌های حرکت به صفحه بعدی، اطلاعات تمام مدال‌آوران را در پرونده وارد کنید. همان‌طور که مشاهده می‌شود ضرورتی ندارد «رونوشت برداشتن» تکرار شود و جایگزین‌های دیگری نیز برای آن می‌توان به کاربرد.

۳-۳. کاربرد نادرست برابرنهاد

گاهی برابرنهاد مصوب به کاررفته در متن از همه لحاظ مناسب است اما به لحاظ معنای تخصصی ریزبینی لازم در انتخاب آن نشده است که توجه به آن به لحاظ آموزش حرفه‌ای اهمیت دارد.

- * به جاننداری که از طریق مهندسی ژنتیک دارای ترکیب جدیدی از مواد ژنتیکی شده است، جاندار تغییر یافته ژنتیکی یا تراژنی می‌گویند (زیست‌شناسی^۳، ۱۴۰۰: ۹۸)

در جمله بالا دو مورد باید اصلاح شود؛ نخست جایگزینی «اندامگان تراژنه» (مصوب) به جای «جاندار تغییر یافته ژنتیکی»، دوم اصلاح «تراژنی» به «تراژنه»؛ تراژنه از این ترکیب مصوب گرفته شده است: اندامگان تراژنه^۳ که بر حسب تعریف فرهنگستان، گیاه یا جانوری است که یک ژن خارجی از گونه‌ای دیگر به‌روش آزمایشگاهی در ژنگان آن وارد شده باشد؛ اما در کتاب زیست‌شناسی^۳ در کاربرد این واژه‌ها و همچنین صفت دیگر از آن یعنی «تراژنی» دقت لازم نشده است. طبق تعریف فرهنگستان: تراژنی^۴ ویژگی یاخته کشت‌شده گیاه یا نتاجی از آن است که یک ژن تغییر یافته را با روش‌های گوناگون تراریختگی^۵ دریافت کرده باشد. مثال دیگر:

- * یک پوش‌برگ (فویل) آلومینیومی،... اختیار کنید و آن را مچاله کنید،... پوش‌برگ آلومینیومی، ... پوش‌برگ (فیزیک ۱، پایه ۱۰، ۱۴۰۰: ۴۱).

«پوش‌برگ» برابرنهاد واژه aluminum foil است نه foil؛ بنابراین فقط همین مصوب باید جایگزین شود و ذکر «آلومینیومی» زائد است. مثال دیگر:

1. copy
2. paste
3. Genetically Modified Organism
4. transgenic
5. transformation

- * شماره تراکم‌ناپذیر است (یعنی چگالی آن ثابت است) و اصطکاک داخلی (گران‌روی) ندارد. (همان، ۴۳)

در پاورقی کتاب توضیح داده شده است که معمولاً از واژه گران‌روی (ویسکوزیته) برای اشاره به اصطکاک داخلی در شاره‌ها استفاده می‌شود. در فیزیک ۱ چاپ ۱۳۹۵ به جای viscosity واژه غیراستاندارد «وشکسانی یا چسبندگی» به کاررفته بوده و در سال ۱۴۰۰ با وجود دانستن مصوب، به اشتباه واژه «اصطکاک داخلی» جایگزین آن شده و مصوب فرهنگستان، یعنی واژه «گران‌روی»، در داخل پرانتز ذکر گردیده و در پاورقی توضیح آن آمده است.

۳-۴. کاربرد نادرست ساخت مقوله دستوری

مقصود از خطای مقوله‌ای، اشتباه در درج شکل مناسبی از واژه (برابرنهاد، واژه بیگانه و یا لاتین) بر اساس مقوله دستوری آن است؛ مثال:

- * بودجه یکی از ابزارهای کنترلی مجلس بر دولت است (اقتصاد، ۱۴۰۰: ۹۹).

در جمله بالا واژه کنترلی از مقوله صفت است و پسوند یاء در آن ممکن است به هر دو معنی نسبت و لیاقت باشد. این ترکیب در هر دو حالت درون و بیرون جمله اشکال دارد؛ چراکه در حالت اول مشخص نیست ابزار کنترلی ابزاری است برای کنترل کردن یا کنترل شدن. در حالت دوم، چون صفت «کنترلی» وابسته ابزار است، با مجلس رابطه نحوی ندارد، و ژرف‌ساخت جمله بدین ترتیب است: «بودجه یکی از ابزارهای مجلس بر دولت است» که بی‌معناست. پس کاربرد صفت «کنترلی» اشتباه است و باید به صورت اسم بیاید تا با مجلس نیز مرتبط شود: «بودجه یکی از ابزارهای نظارت مجلس بر دولت است. در این جمله، کل عبارت «نظارت مجلس بر دولت» مضاف‌الیه برای «ابزار» است.

- * گیاه تراژن (زیست‌شناسی ۳، ۱۴۰۰: ۹۳)، * گوسفند تراژن (زیست‌شناسی ۳، ۱۴۰۰: ۱۰۵)

واژه «تراژن»^۱ هر قطعه از دنیای خارجی است که پژوهشگران به داخل ژنگان یک موجود وارد می‌کنند. با توجه به تعریف، تراژن اسم است و به لحاظ معنی نیز کاربرد آن در ترکیب گیاه تراژن نادرست است. به جای آن باید برابرنهاد مناسب «تراژنه» به کار رود که از مقوله صفت است. ← گیاه تراژنه، گوسفند تراژنه (پیش از این توضیح داده شد)

- * چرا جانوران رفتار دگرخواهی انجام می‌دهند؟ افراد نگهبان در گروه جانوران و یا زنبورهای عسل، رفتار دگرخواهی را نسبت به خویشاوندان خود انجام می‌دهند. (زیست‌شناسی ۳، ۱۴۰۰:

- * خفاش‌هایی که دگرخواهی انجام می‌دهند، لزوماً خویشاوند نیستند. در واقع، رفتار دگرخواهی که در اثر انتخاب طبیعی برگزیده شده، به بقای آنها کمک می‌کند. (زیست‌شناسی ۳، ۱۴۰۰: ۱۲۴)

نکته اصلی در دو جمله بالا در کاربرد اصطلاح «رفتار دگرخواهی» است. دگرخواهی در این متن در برابر altruism به کار رفته که مصوب آن «نوع دوستی» است. این واژه از مقوله اسم است و چنانچه برای توصیف یک اسم دیگر به کار رود، ساخت آن تغییر می‌یابد. در مورد دگرخواهی تفاوت بین اسم و صفت چندان ظاهر نیست. اما در مورد مثلاً واژه خودخواهی می‌توان به وضوح تفاوت را دید. از بین دو ترکیب «رفتار خودخواهی» و «رفتار خودخواهانه» مسلماً دومی پذیرفته‌تر است. افزون بر اینکه خودخواهی نیز همچون دگرخواهی گونه‌ای رفتار است و کاربرد رفتار در کنار آن دو حشو محسوب می‌شود. مانند ترکیب «گفتار راست‌گویی» که حشو در آن آشکارتر است. رفتار خودخواهی از نوع ترکیب اضافی است و تعریف آن، رفتاری است که خودخواهی از خود بروز می‌دهد که منطقاً اشکال دارد: ← نوع دوستی یا رفتار نوع‌دوستانه.

نکته دوم در این دو جمله، کاربرد فعل «انجام می‌دهند» برای واژه رفتار است که اصیل نیست. از واژه رفتار، مصدر مرکب رفتار کردن موجود است و با همایندهای نشان دادن و بروز دادن و داشتن نیز به کار رفته است؛ چنانکه مثلاً گفته نمی‌شود: * «به گونه‌ای رفتار انجام داد که همه متعجب شدند» و متداول است گفته شود: به گونه‌ای رفتار کرد که ... / رفتارش به گونه‌ای بود که ...

بنابراین، نمونه‌ها بدین ترتیب اصلاح می‌شوند: چرا جانوران نوع‌دوستانه رفتار می‌کنند؟ افراد نگهبان در گروه جانوران یا زنبورهای عسل، نسبت به خویشاوندان خود رفتار نوع‌دوستانه دارند. خفاش‌های نوع دوست، لزوماً خویشاوند نیستند. در واقع، رفتار نوع‌دوستانه که در اثر انتخاب طبیعی برگزیده شده، به بقای آنها کمک می‌کند.

گاهی نیز در کتاب‌های درسی این خطای مقوله‌ای در معادل لاتین دیده می‌شود: - * تنظیم منفی در پروکاریوت به دو صورت القایی^۱ و مهاری^۲ انجام می‌شود (زیست‌شناسی ۳، ۱۴۰۰: ۳۴)

1. inducer
2. repressor

در مثال بالا، واژه «فرونشانی» مصوب فرهنگستان باید جایگزین «مهارى» شود. همچنین معادل لاتین که برای آنها ذکر شده از مقوله اسم فاعل است و نه اسم مصدر و باید به repression و induction اصلاح شود تا از اسم فاعل آنها یعنی «القاهر» و «فرونشان» که تعاریف دیگری دارند متمایز شوند.

- در مناطق شمالی استان، بارش بیش از ۳۰۰ میلیمتر در سال، دمای کافی، خاک مساعد و ویژگی‌های خاص توپوگرافی* پوشش گیاهی مناسبی را به صورت مراتع بهاری و تابستانی در کوه و دشت برای دامپروران محلی و عشایری به وجود می‌آورد (استان‌شناسی تهران، ۱۴۰۰: ۱۳)

توپوگرافی مطالعه شکل و ویژگی‌های سطوح زمین در یک منطقه است که همچنین به خود این ویژگی‌ها و اشکال سطوح یا توصیف آنها در قالب یک نقشه نیز اطلاق می‌شود، اما فرهنگستان فقط با ذکر تعریف آخر (نقشه‌برداری عوارض زمین در یک منطقه)، برابر نهاد «عارضه‌نگاری» را تصویب کرده است. البته فرهنگستان برای این واژه در ترکیبات مختلف برابرهای متفاوتی نهاده است. به هر روی توپوگرافی اسم است و چنانچه در جایگاه صفت قرار گیرد، ساختش باید متناسب‌سازی شود. در مثال بالا «ویژگی‌های خاص توپوگرافی»^۱ به احتمال زیاد در برابر آمده است که بنا بر مصوبات فرهنگستان، معادل صحیح آن «عوارض نقشه‌برداری» است.

- * در این روش به کمک نقشه توپوگرافی* محل و یک خط‌کش، در ابتدا دو نقطه مورد نظر را روی نقشه مشخص می‌کنیم (آمادگی دفاعی، ۱۴۰۰: ۳۸)

- * یکی از روش‌های نمایش ناهمواری‌ها و پستی و بلندی سطح زمین استفاده از نقشه عارضه‌نگاری (توپوگرافی)* است (آزمایشگاه علوم تجربی ۲، ۱۴۰۰: ۴۲)

- * فعالیت مربوط ... مراجعه به اطلس، کار با نقشه‌های هواشناسی و توپوگرافی* و ... است (جغرافیا (۲) جغرافیای ناحیه‌ای، ۱۴۰۰: صفحات آغازین)

در جملات بالا نیز ملاحظه می‌شود که ساختار واژه با مقوله آن متناسب نیست. برابر نهاد «نقشه عارضه‌نگاشتی»^۲ است. همچنین در جمله آخر نیز واژه هواشناسی به دلیل قرار گرفتن در جایگاه وصفی باید به «هواشناختی» تغییر کند.

۳-۵. کاربرد حشو

گاهی در کنار واژه بیگانه، معادل فارسی یا بخشی از آن ذکر می‌شود که در هنگام جایگزینی واژه مصوب باید بدان توجه شود. در مثال زیر از آنجایی که «سیناپس» به

1. topographic features
2. topographic map

- محل اتصال یاخته‌های عصبی اطلاق می‌شود، نیازی به کاربرد واژه عصبی نیست و ذکر برابر نهاد مصوب «همایه» به جای ترکیب «سیناپس عصبی» کافی است.
- * با مصرف مواد مخدر، این مواد در بدن منتشر می‌شود و در محل سیناپس‌های عصبی به جای ارسال‌دهنده‌های شیمیایی پیام‌های عصبی می‌نشیند (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۴۱)
 - در نمونه زیر چون برابر نهاد هردو «بزرگراه» است، لفظ اتوبان زائد است مگر آنکه لاتین آن در پاورقی یا پرانتز ذکر شود.
 - * اتوبان، بزرگراه (مطالعات اجتماعی، پایه ۸، ۱۴۰۰: ۱۷)
 - همچنین است در مثال‌های زیر که واژه «نظارت» همان برابر نهاد «کنترل» است و «ایده‌آل» طبق توضیح پیشین در مورد «وضعیت بدن»، مناسب بافت نیست و ذکر واژه «مطلوب» به تنهایی کافی است.
 - * تمام فعالیت‌های پولی آنها باید تحت کنترل و نظارت شدید باشد (اقتصاد، پایه دهم، ۱۴۰۰: ۱۰۰).
 - * ممکن است میزانی از سلامت که برای خانوارهای یک ناحیه روستایی مطلوب و ایده‌آل است، برای خانوارهای شهری ناچیز تلقی شود (اقتصاد، پایه دهم، ۱۴۰۰: ۸۹)
 - * دقت همواره به معنای صحت و درستی نیست (فیزیک ۱، پایه ۱۰، ۱۴۰۰: ۱۵)
 - فرهنگستان برای واژه بیگانه accuracy برابر نهاد «درستی» را تصویب کرده است - که در چاپ ۱۳۹۵ کتاب، واژه غیراستاندارد «صحت» برای آن درج شده بود، بنابراین ذکر «صحت» در کنار برابر نهاد آن حشو محسوب می‌شود.
 - * حمل و نقل هوایی امنیت بسیار زیادی دارد و سوانح آن نسبت به تعداد پروازها بسیار اندک است. با این حال، کنترل ایمنی آن به دقت و مراقبت زیاد نیاز دارد (جغرافیا ۳، ۱۴۰۰: ۵۵)
 - در جمله بالا حشو وجود دارد؛ زیرا «کنترل» و «مراقبت» که برابر نهاد آن است هردو به کار رفته‌اند ← با این حال، ایمنی آن به مراقبت نیاز دارد/ مراقبت از ایمنی آن لازم است/ نظارت بر ایمنی آن ضروری است.
 - * راهکارهای مدیریت و کنترل استرس (بهداشت و سلامت، ۱۴۰۰: ۱۱۹)
 - در عبارت بالا ذکر واژه «مدیریت» و «کنترل» در کنار هم حشو است ← راهکارهای مهار فشار روانی
 - * هر جهان فرهنگی نیز، متناسب با اوضاع اقلیمی و اجتماعی خود، در برابر تحولات محیط، واکنش نشان می‌دهد (تحلیل فرهنگی، ۱۴۰۰: ۳۶).

واژه مصوب اقلیم^۱ به معنی مجموعه شرایط جوئی و هواشناختی خاص یک منطقه کره زمین و مترادف آب‌وهواست. پس به ذکر واژه «اوضاع» در کنار آن نیازی نیست. ←... متناسب با اقلیم/ نوع اقلیم و اوضاع اجتماعی خود ...

۴. برخی بازخوردهای عمومی در کاربرد برابرنها

در بررسی کتاب‌های درسی، برخی گرایش‌های تکراری و مشابه در کاربرد مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی مشاهده شد که می‌تواند معیار و میزانی برای تعیین درجه پذیرفتاری هریک از مصوبات در بین کاربران آنها باشد. برخی از این بازخوردها در گروه‌های کلی زیر دسته‌بندی شده است:

۱) گرایش به کاربرد واژه بیگانه مصوب

در مواردی که فرهنگستان واژه بیگانه را، علاوه بر معادل جدید مصوب، پذیرفته و ابقا کرده است، گرایش بالایی به واژه رایج پیشین بوده است؛ مثل دیالیز/ تراکافت؛ میکروسکوپ/ریزبین؛ رحم/زهدان؛ که واژگان دیالیز، میکروسکوپ و رحم (علوم تجربی)، پایه ۸، ۱۴۰۰: به ترتیب در ۸، ۱۰۱، ۷۳ مرجع بوده است. همچنین لاتین آنها نیز در پاورقی نیامده است.

۲) گرایش به کاربرد صورت نوشتاری پیشین

در بیشتر مواردی که واژه بیگانه صرفاً با تغییر جزئی در صورت نوشتاری آن تصویب شده باز همان صورت نوشتاری پیشین ترجیح داده شده است؛ مثل گلوکوز برابر نهاد گلوکز (علوم تجربی، پایه ۸، ۱۴۰۰: ۵۰)؛ سلولوز برابر نهاد سلولز (علوم تجربی، پایه ۷، ۱۴۰۰: ۱۰۳)

۳) ابقای عبارت‌های قالبی

در مواردی که جایگزینی معادل مصوب در متن یا عبارت، آن را چندان معنی‌دار نمی‌نموده است همان واژه بیگانه درج شده است؛ مثل «از دست دادن کنترل خود» (که پیشتر توضیح داده شد).

۴) مقاومت در برابر دشواری‌های آوایی

حتی اگر درصد بالایی از برابرنها در کتاب به کار رفته باشند، مصوباتی که به نظر می‌رسد اندکی دشواری آوایی داشته‌اند در بیشتر موارد اعمال نشده‌اند؛ مثل «نگاشتارگر» (در بیش از ۹۰ درصد موارد اعمال نشده)، و به جای آن واژه‌هایی مثل

1. climate

طراح گرافیک، رسام، طراح جلد، گرافیست و ... به کار رفته است؛ «وجدزدگی» (که در متن کتاب داخل پرانتز مقابل واژه اکستازی آمده است) (مطالعات اجتماعی، پایه ۸، ۱۴۰۰: ۲۹)؛ و واژه مصوب «عطف‌وند» که جایگزین «عاطف» نشده است (آمار و احتمال، ۱۴۰۰: ۸).

۵) به کار نبردن مصوبات در ساخت‌های مرکب

در برخی از مواردی که ساخت‌ها مرکب بوده‌اند، از واژه مصوب در ساختمان آنها استفاده نشده است؛ مثل ایده‌پردازی (کاروفناوری، پایه هفتم، ۱۴۰۰: ۱)، بارم‌بندی (واژه «شمارک» برابر نهاد «بارم» است) (پیام‌های آسمان پایه هفتم، ۱۴۰۰: ۹)، کپی گرفتن ... پاراگراف‌بندی ... (واژه «پیرابند» برابر نهاد «پاراگراف» است) ... یا کلاً آن واژه در چاپ‌های بعدی حذف شده است: اقتصاد مقاومتی، ... با باور به تعالیم حیات‌بخش اسلام و اتکا به ظرفیت‌های مولد مردمی و دولتی، روحیه جهادی، خلاقیت، نوآوری، ریسک‌پذیری، امید، همبستگی، ... رشد و شکوفایی را به ارمغان می‌آورد (جامعه-شناسی ۱/دهم، ۱۳۹۵: ۱۰۸) که واژه «ریسک‌پذیری» در چاپ ۱۴۰۰ حذف و «خطرپذیری» جایگزین نشده است).

۵. روش‌های کاربست و معرفی مصوبات در کتاب‌های درسی

در نحوه درج و معرفی مصوبات در کتاب‌ها، هماهنگی فنی وجود نداشته است. مبنای بررسی در این مورد سه سنجه بوده است؛ ۱. درج واژه مصوب در جایگاه اصلی، یعنی بدون قرارگرفتن در پرانتز یا ارجاع به پاورقی؛ ۲. درج واژه انگلیسی در کنار آن یا پاورقی؛ ۳. ذکر مصوب بودن واژه در پاورقی یا در فهرستی در انتهای کتاب؛ نمونه‌ها:

- آسان‌بر (مصوب فرهنگستان) (elevator, ascenseur) (نامطلوب)

- توقفگاه (مصوب فرهنگستان) Parking (ریاضی، پایه هفتم، ۱۴۰۰: ۱۹) (نامطلوب).

- بند (paragraph) پاراگراف) در پاورقی: مصوب فرهنگستان (مطالعات اجتماعی، پایه هشتم، ۱۴۰۰: ۳۴) (نامطلوب)

- آرایه‌گر (دکوراتور) در پاورقی: decorator (فرهنگ‌و هنر- پایه نهم، ۱۴۰۰: ۱۶۹) (مطلوب است با ارجحیت ذکر مصوب فرهنگستان در کتاب)

شایان ذکر است که در کتاب زیست‌شناسی پایه یازدهم، از روشی متفاوت استفاده شده و گامی نیز در جهت آموزش اصطلاحات برداشته شده است؛ مثلاً در توضیح ساختار و معانی اجزای تشکیل‌دهنده واژه و برابر آن در زبان انگلیسی نکاتی در کادرهای رنگی

۲۰ / کاربرد واژگان مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی: بررسی کمی و کیفی کتاب‌های درسی در شاخه نظری (۱۴۰۰)

جدا درج شده است. در این باره استفاده از علامت‌های ریاضی برای توضیح ساختار به جای اکتفا به تعریف متنی مؤثرتر به نظر می‌رسد. در بسیاری از فرهنگ‌های ریشه‌شناختی از جمله فرهنگ برخط ریشه‌شناسی (see: Online Etymology Dictionary) نیز اصطلاحات، به صورت فرمول ساختاری تحلیل شده‌اند:

Chromatin: chroma (color) + chemical suffix '-in'

فامینه: فام (رنگ) + (-e) پسوند نسبت

Metastasis: meta- (change) + -sta (to stand, make or be firm) + -sis (-ing)

دگرنشینی: دگر (تغییر) + نشین (تثبیت شدن) + -ی (پسوند اسم مصدر)

این طرز استفاده و معرفی واژگان به روش انگلیخته‌آموزی اصطلاحات بسیار نزدیک است. انگلیخته‌آموزی از روش‌های نوین آموزش اصطلاحات با رویکردی تقلیل‌گراست؛ یعنی با تجزیه اصطلاحات و تعاریف به واحدهای تشکیل‌دهنده آنها یعنی تکواژها و مؤلفه‌های معنایی مربوط، هم در واژه انگلیسی و هم در معادل فارسی، ارتباط منطقی میان آنها تبیین می‌گردد (انگلیختگی معنایی^۱) (ر.ک. عطاریان-بنی‌رضی: ۱۴۰۰).

۶. بررسی کمی کاربرد مصوبات در کتاب‌های درسی در سال ۱۴۰۰

این بخش شامل دو مرحله محاسبه کلی کتاب‌ها در مقاطع سه‌گانه و مقایسه بین رشته‌ها در پایه دوازدهم است که ارقام مربوط در دو جدول نشان داده شده است.

۶-۱. آمار کلی

مبنای بررسی کتاب‌های ۱۴۰۰، در مورد پایه‌های اول تا ششم ابتدایی و پایه دوازدهم متوسطه در شاخه نظری، متن کتاب‌های چاپ‌شده در این سال بدون در دست داشتن هیچ الگوی پیشینی از نظر واژه‌های تخصصی است و بنابراین تمام واژه‌های تخصصی و عمومی کتاب‌ها بررسی و میزان کاربرد برابرنهادها محاسبه شده است. اما در مورد پایه‌های هفتم تا یازدهم، گزارش ارائه شده از بررسی کتاب‌های درسی پایه‌های هفتم تا یازدهم در سال‌های ۹۵ و ۹۷ است؛ بنابراین فقط میزان کاربست مصوبات، برای همان واژه‌ها، در کتاب‌های چاپ جدید این پایه‌ها بررسی شده است. آمار کلی بررسی کتاب‌های سال ۱۴۰۰ بر اساس تعداد کتاب‌ها، تعداد صفحات، تعداد کل واژه‌های استخراج شده، با احتساب بسامد و بدون آن، در جدول زیر نشان داده شده است.

1. semantic motivation

جدول ۲. آمار کلی مربوط به کتاب‌های بررسی شده در سال ۱۴۰۰

پایهٔ درسی	تعداد کتاب‌ها	تعداد صفحات	تعداد واژه‌ها	تعداد واژه‌ها با بسامد	درصد کاربرد مصوبات
اول	۵	۶۵۶	۳۹	۱۲۵	۲۶ درصد
دوم	۸	۸۰۷	۸۶	۲۳۷	۲۷ درصد
سوم	۹	۹۹۲	۱۵۰	۵۵۴	۱۷ درصد
چهارم	۹	۱۲۶۳	۲۱۵	۶۸۱	۳۶ درصد
پنجم	۹	۱۰۰۹	۱۴۱	۲۷۶	۴۰ درصد
ششم	۱۱	۱۲۳۶	۱۸۷	۲۸۳	۳۱ درصد
هفتم	۱۵	۱۸۵۰	۱۷۲	۳۱۶	۵۵ درصد
هشتم	۱۴	۱۹۱۶	۱۲۹	۲۸۳	۶۷ درصد
نهم	۱۴	۲۱۲۰	۱۹۹	۴۲۷	۴۸ درصد
دهم	۲۵	۳۷۷۲	۴۸۶	۱۰۷۸	۲۲ درصد
یازدهم	۲۳	۳۴۱۱	۷۶۴	۱۶۲۲	۱۸ درصد
دوازدهم	۳۵	۱۸۲۷	۲۶۴۸	۷۴۶۶	۴۶ درصد
جمع کل	۱۷۷	۲۰۸۸۶	۵۲۱۶	۱۳۳۴۸	میانگین: ۴۱ درصد

شرح: در مقایسه پایه‌ها از نظر کاربرد مصوبات بر اساس مقادیر جدول بالا، پایه‌های سوم ابتدایی و یازدهم دورهٔ متوسطهٔ دوم به ترتیب با ۱۷ و ۱۸ درصد کمترین میزان کاربرد را دارند و پایه‌های هفتم و هشتم دورهٔ متوسطهٔ اول به ترتیب با ۵۵ و ۶۸ درصد در بالاترین رتبه از نظر میزان کاربرد مصوبات هستند. در مجموع، میانگین میزان کاربرد مصوبات در همهٔ پایه‌ها در سال ۱۴۰۰ در شاخهٔ نظری، ۴۱ درصد بوده است.

۲-۶. مقایسه رشته‌های نظری در پایه دوازدهم

در مقایسه بین رشته‌ها از نظر میزان کاربرد در اینجا فقط پایه دوازدهم ارائه می‌شود زیرا به لحاظ آزمون سراسری پیش‌روی دانش‌آموزان و نیاز آنها به دانستن معنا و کاربرد این اصطلاحات از اهمیت بالایی برخوردار است. در جدول زیر نتایج این بررسی به اجمال نشان داده شده است.

جدول ۳. مقایسه رشته‌های نظری پایه دوازدهم از نظر میزان کاربرد مصوبات در سال ۱۴۰۰

رشته تحصیلی	تعداد بدون بسامد	تعداد با بسامد	تعداد واژگان مشروط با بسامد	میزان کاربرد با بسامد	درصد کاربرد
علوم تجربی	۱۸۳۵	۳۴۱۹	۱۱۸۶	۱۴۳۰	۴۶ درصد
	۴۵۳	۲۲۶۶	۱۰۱۹	۱۱۷۸	
	۲۲۹۵	۵۶۷۸	۲۲۰۵	۲۶۰۸	
ادبیات و علوم انسانی	۴۳۳	۹۴۳	۲۹۲	۴۶۴	۵۰ درصد
	۱۱۸	۲۹۶	۷۹	۱۵۴	
	۵۵۱	۱۲۳۹	۳۷۱	۶۱۸	
دروس عمومی	۲۳۵	۵۴۹	۱۰۱	۲۳۳	۴۲ درصد
جمع	۲۶۴۸	۷۴۶۶	۲۶۷۷	۳۴۵۹	۴۶ درصد

شرح: در مقایسه بین رشته‌ها در پایه دوازدهم از نظر کاربرد مصوبات، بهتر دیده شد برای حفظ دقت بیشتر در این مقایسه، رشته‌های ریاضی و تجربی با رشته‌های انسانی و معارف در مجموع مقایسه شود تا کتاب‌های مشترک بین این دو رشته نتیجه را غیرواقعی نسازد. منظور از واژه‌های مشروط واژه‌هایی است که هنوز مصوبی ندارد یا ممکن است همان واژه موجود در کتاب یا معادلی که از درون تعاریف واژگان مصوب دیگر یا از مصوبات حوزه‌های متفاوت یا از درون ترکیب‌های مصوب آن واژه به قیاس استخراج شده مورد تأیید باشد. دلیل افزودن این ستون در پایه دوازدهم تفاوت بررسی این پایه با پایه‌های پیشین بوده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود برای تعداد زیادی از واژگان، مصوبی در وبگاه فرهنگستان یافت نشده است. البته احتمال زیادی وجود دارد که این واژگان تا دست کم ۸۰ درصد مورد تأیید و تصویب باشند اما مبنای این پژوهش بررسی موارد قطعی تصویب‌شده بوده است. بر اساس جدول بالا، رشته‌های ریاضی و تجربی از نظر تعداد کاربرد واژگان مصوب (۲۶۰۸) تفاوت بسیار زیادی با رشته‌های علوم انسانی و معارف (۶۱۸) دارند؛ در حدود ۲۰۰۰ واژه مصوب. اما در تناسب با کل واژگان تخصصی موجود در کتاب‌ها، رشته‌های علوم تجربی و ریاضی با میانگین ۴۶ درصد و رشته‌های انسانی و معارف میانگین ۵۰ درصد، تفاوت کمی از نظر میزان توجه به کاربرد مصوبات داشته‌اند؛ به گونه‌ای که میانگین کاربرد مصوبات با احتساب کتاب‌های عمومی (با کاربرد ۴۲ درصد) به ۴۶ درصد رسیده است. این میزان نسبت به دو پایه دهم (۲۲ درصد) و یازدهم (۱۸ درصد) از دوره دوم متوسطه بسیار چشمگیر است و

آمار کلی کاربست مصوبات در کتاب‌های تمام مقاطع شاخه نظری که ۴۱ درصد برآورد شده است.

۷. نتیجه

کاربرد مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی از جمله اقدامات مهم در تحقق هدف حفظ و تقویت زبان فارسی است و، به همین مناسبت، ضرورت‌هایی را در زمینه‌های گوناگون در پی دارد:

- ارائه راهکارهای علمی برای اصلاح نثر متون آموزشی و کاربرد مصوبات: هدف از این راهکارها پالایش زبان فارسی از آسیب‌های ناشی از نفوذ واژگان بیگانه و خطاهای کاربردی است؛ مانند بافت نامناسب، واژه بیگانه نامناسب، ساختارهای مقوله‌ای نادرست، حشو، و کاربرد نادرست مصوبات. هدف از پیشنهاد این راهکارها هموارسازی مسیر کاربرد مصوبات در زبان فارسی و روان‌سازی آن، چه در زمینه انتخاب واژه چه در زمینه متناسب‌سازی بافتار، در کتاب‌های درسی است.
- نظارت بر عملکرد نهادهای مهم و مجری کاربست مصوبات: تحقیق و بررسی عملکرد نهادهای حیاتی و محوری، چون آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، در جایگزینی برابرنهادها در کتاب‌های درسی و توجه به مسائل و موضوعات مربوط، از جمله پیایندهای مهم کاربرد مصوبات است. بر اساس این تحقیق، میانگین پیشرفت کاربست مصوبات در کتاب‌های درسی از سال ۱۳۷۵ تا ۱۴۰۰، ۴۰ درصد محاسبه شده است و رسیدن به وضعیت مطلوب نیازمند پیگیری و استمرار تحقیقات همه‌جانبه است. گفتنی است که نتایج این تحقیق، کتاب‌های درسی شاخه نظری سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ را نیز در برمی‌گیرد؛ چراکه بیشتر کتاب‌ها در چاپ جدید تغییری نداشته‌اند.
- اصلاح دیدگاه‌های اجتماعی و زمینه‌های روان‌شناختی کاربران مصوبات: این اقدام به منظور تسهیل در امر ترویج برابرنهادها در میان عموم و به‌ویژه معلمان و مؤلفان کتاب‌های درسی، که تحت تأثیر برخی افکار و مسائل برون‌زبانی قرار داشته و با چالش‌هایی در این زمینه روبه‌رو بوده‌اند، ضروری است.
- هم‌اندیشی و همیاری با معلمان و مؤلفان کتاب‌های درسی در ابداع روش‌های علمی و کارآمد تدریس مصوبات و تدوین دروس متناسب با هدف تقویت زبان

فارسی: معلمان، در مقام تجربه‌گران مستقیم امر آموزش، نقش پررنگی در ابداع روش‌های بهینه آموزش و متناسب‌سازی شیوه‌های نوین شناخته‌شده با نیازهای دانش‌آموزان این مرز و بوم دارند.

پی‌نوشت‌ها

۱. اصطلاح submersion در مورد آموزش از طریق زبانی که بدان تکلم نمی‌شود نیز اشاره به این ویژگی دارد (Skutnabb-Kangas, 2000).
۲. مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

منابع

- آزمایشگاه علوم تجربی (۲) پایه یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، محمدحسن بازوبندی، ابوالفضل حریری، حسن حذرخانی، محمدرضا خیاطان، اعظم غلامی و شریف کامیابی (اعضای گروه تألیف).
- آمدگی دفاعی دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، محمدرضا مقدادی، شهاب قهرمانی، سید امیر رون، احمد یارمحمدی و خدایار ابراهیمی، با همکاری سازمان بسیج مستضعفین (احد فتوحی) (اعضای شورای برنامه‌ریزی و گروه تألیف).
- آمار و احتمال پایه یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، حمید رضا امیری، میرشهرام صدر، امید نقشینه ارجمند، محمود داورزنی، احسان بهرامی سامانی و عادل محمدپور (اعضای گروه تألیف)
- استان‌شناسی تهران پایه دهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، نازیا ملک محمودی، محمد پیری، حسن دانش فر، طاهره فرهی، آریتا کاظمی، سیدعزیز کرمی و روح انگیز محوی (اعضای گروه تألیف).
- اقتصاد پایه دهم و یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، سیدمجتبی فنائی، محمود روزبهان، ناصر ذاکری و عادل پیغامی (اعضای گروه تألیف).
- تاریخ (۳) ایران و جهان معاصر پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، احمد ابوحمزه، حسین احمدی، عباس پرتوی مقدم، سیدحسین رضوی خراسانی، کوروش فتحی، هادی بکائیان، اسماعیل باغستانی (اعضای تألیف).
- تحلیل فرهنگی (کتاب درسی مطالعات فرهنگی) پایه یازدهم و دوازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، مهدی نوید ادهم (مؤلف) ابراهیم حاجیان، حسن بنیانیان، یارمحمد بای، ایمان

پژوهش‌های زبانی سال ۱۳، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۱- شماره پیاپی ۲۴/ ۲۵

نوروزی، فرشته انصاری، محمدتقی عینی زاده، فریبا رضانی، محمدمهدی اعتصامی و سید محمد دلبری (همکاران تألیف)

جامعه‌شناسی (۱) پایه دهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، نصرالله آقاجانی، حمیدپارسانیا، مهدی طغیانی، لطیف عیوضی، نعمت‌الله کرم‌الهی، شمس‌الله مریجی (اعضای گروه تألیف) جغرافیا (۲) (جغرافیای ناحیه‌ای) پایه یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، ناهید فلاحیان، محمدرضا حافظنیا (مؤلفان).

جغرافیا (۳) (کاربردی) پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، ناهید فلاحیان، مجتبی یمانی (مؤلفان).

دبیرخانه طرح تولید برنامه درسی (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

دهخدا، علی‌کبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا، ۱۶ جلد، تهران: دانشگاه تهران.

ریاضی، پایه هفتم دوره اول متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، بهمن اصلاح‌پذیر، علی ایرانمنش، محمد حسن بیژن زاده، خسرو داودی، آرش رستگار، ابراهیم ریحانی، احمد شاهورانی، وحید عالمیان و سید محمدکاظم نائینی (اعضای گروه تألیف)

زیست‌شناسی (۲)، پایه یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران. اعضای تألیف: علی آل‌محمد، محمد ابراهیمی، مریم انصاری، الهه علوی، بهمن فخریان.

زیست‌شناسی (۳)، پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، اعضای گروه تألیف، سیدعلی آل محمد، محمد ابراهیمی، مریم انصاری، الهه علوی، اعظم غلامی و بهمن فخریان.

سلامت و بهداشت پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، حسن ضیاء‌الدینی، طیبیه ارشاد، شهرام رفیعی‌فر، اعظم گودرزی، مناسادات اردستانی و حمیدرضا شرف بیانی (اعضای گروه تألیف)

عطاریان، رضا و سعیده بنی‌رضی. «انگیخته‌آموزی اصطلاحات علمی و ضرورت تدوین اصطلاح‌آموزهای تحلیلی، همراه با ذکر یک نمونه کاربردی»، مجله زیست‌شناسی ایران، جلد ۳، پیاپی ۶، زمستان ۱۳۹۸ و جلد ۴، پیاپی ۷، بهار ۱۳۹۹، ۲۵-۳۶.

فرهنگ و هنر پایه نهم، دوره اول متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، مینو آیت‌اللهی، رحمت

امینی، محسن حسن پور، رضا صفری، میترا زارع، یاسمین سینایی، فریبا شاپوریان، سهیلا عبدلی، علی-اصغر غلامی و احمد آرمان نوروزی (اعضای گروه تألیف).

فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۴۰۰). *مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی*، دفاتر اول تا شانزدهم. فیزیکی (۱) پایه دهم دوره دوم متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، احمد احمدی، روح الله خلیلی بروجنی، محمدرضا خوش بین خوش نظر، محمدرضا شریف زاده اکباتانی، سید هدایت سجادی، سیروان مردوخی و علیرضا نیکنام (اعضای شورای برنامه‌ریزی و گروه تألیف).

کار و فناوری پایه هفتم دوره اول متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، حمید احدی، مهدی اسمعیلی، افشین اکبری، سمیه بخارائی، زینب بشارتی، محمد جهانگیری، فاطمه صنعتی، معصومه فاطمی سلوط، علی قنبری، محمد لطفی‌نیا، هما ملک، ویدا ممتحنی، محمدعلی نیکنام و محمدرضا یمقانی (اعضای گروه تألیف)

مطالعات اجتماعی پایه هشتم دوره اول متوسطه (۱۴۰۰). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری، ناهید فلاحیان، عباس پرتوی مقدم با همکاری محی الدین بهرام محمدیان در فصل ۵ (اعضای گروه تألیف)

References

- Academy of Persian Language and Literature (2021). *Dictated Words of the Academy of Persian Language and Literature, first to sixteenth Books*. [In Persian].
- Attarian, Reza and Saeedeh Bani Razi. "Motivation for learning scientific terms and the necessity of compiling analytical terms, along with mentioning a practical example", *Iranian Journal of Biology*, Volume 3, 6, Winter 2019 and Volume 4, 7, Spring 2020, 25-36. [In Persian].
- Benson, C. (2004). *The importance of mother tongue-based schooling for educational quality, Commissioned study for EFA Global Monitoring Report 2005*, Centre for Research on Bilingualism Stockholm University.
- Biology (2), 11th grade of the second year of high school (2021)*. Educational Research and Planning Organization of the Ministry of Education, Iran Textbook Publishing Company. Written members: Ali Al-Mohammad, Mohammad Ebrahimi, Maryam Ansari, Elahe Alavi, Bahman Fakhrian. [In Persian].
- Biology (3), The twelfth grade of the second year of high school (2021)*. Educational Research and Planning Organization, members of the writing team, Seyed Ali Al-Mohammad, Mohammad Ebrahimi, Maryam Ansari, Elahe Alavi, Azam Gholami and Bahman Fakhrian. [In Persian].
- Chimhundu, H. (1979). Some problems relating to the incorporation of loanwords in the lexicon, *Department of African Languages*, University of Rhodesia, Zambezia, VII (i), 75-91.
- Cultural Analysis (Textbook of Cultural Studies) 11th and 12th grade of the second year of high school (2021)*. Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation: General and

- Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Mehdi Navid Adham (Author) Ebrahim Hajiani, Hassan Bonyanian, Yar Mohammad Bai, Iman Norouzi, Fereshteh Ansari, Mohammad Taghi Eini Zadeh, Fariba Ramezani, Mohammad Mehdi Etesami and Seyed Mohammad Delbari (co-authors). [In Persian].
- Culture and Art, ninth grade of first year high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Planning and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Mino Ayatollah, Rahmat Amini, Mohsen Hassanpour, Reza Safari, Mitra Zare, Yasmin Sinaei, Fariba Shapoorian, Soheila Abdoli, Ali Asghar Gholami and Ahmad Arman Norouzi (members of the writing group).
- Curriculum Production Secretariat* (2012). National Curriculum of the Islamic Republic of Iran, Tehran: Educational Research and Planning Organization. [In Persian].
- Daulton, F. (2008). *Japan's built in lexicon of English-based loanwords*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Defense Preparation, secondary second grade* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Mohammad Reza Meghdadi, Shahab Ghahremani, Seyed Amir Roon, Ahmad Yarmohammadi and Khodayar Ebrahimi, in collaboration with the Basij Mostazafin Organization (Ahad Fotouhi (Members of the Planning Council and the Writing Group). [In Persian].
- Dehkhoda, Ali Akbar (1999). *Dehkhoda Dictionary*, 16 volumes, Tehran: University of Tehran. [In Persian].
- Economics, the tenth and eleventh grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Planning and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Seyed Mojtaba Fanaei, Mahmoud Roozbehan, Nasser Zakeri and Adel Peyghami (members of the compilation group). [In Persian].
- Geography (2) (regional geography). 11th grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Nahid Fallahian, Mohammad Reza Hafeznia (Authors). [In Persian].
- Geography (3) (Applied) the twelfth grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Nahid Fallahian, Mojtaba Yamani (Authors). [In Persian].
- Harper, D. (2001-2002). *Online Etymology Dictionary*, <https://www.etymonline.com>.

- Health and hygiene of the twelfth grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Hassan Zia al-Dini, Tayebeh Ershad, Shahram Rafieefar, Azam Goodarzi, Mena Sadat Ardestani and Hamid Reza Sharaf Bayani (Members Compilation group). [In Persian].
- History (3) of Iran and the contemporary world of the twelfth grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Ahmad Abu Hamzeh, Hossein Ahmadi, Abbas Partovi Moghadam, Seyed Hossein Razavi Khorasani, Kourosh Fathi, Hadi Bakaian, Ismail Baghestani (Compilation members). [In Persian].
- Laboratory of Experimental Sciences (2), 11th grade, second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Mohammad Hassan Bazobandi, Abolfazl Hariri, Hassan Hazarkhani, Mohammad Reza Khayatan, Azam Gholami and Sharif Kamyabi (members of the compilation group). [In Persian].
- Mathematics, seventh grade of junior high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Bahman Islahpazir, Ali Iranmanesh, Mohammad Hassan Bijanzadeh, Khosrow Davoodi, Arash Rastegar, Ebrahim Reyhani, Ahmad Shahourani, Vahid Alamian and Seyed Mohammad Kazem Naeini (members of the group). [In Persian].
- Physics (1) tenth grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Ahmad Ahmadi, Ruhollah Khalili Boroujeni, Mohammad Reza Khoshbin Khoshnazar, Mohammad Reza Sharifzadeh Ekbatani, Seyed Hedayat Sajjadi, Sirvan Mardukhi and Alireza Niknam (members of the planning council and the writing team). [In Persian].
- Skutnabb-Kangas, T. (2000) *Linguistic Genocide in Education - or Worldwide Diversity and Human Rights?* Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum.
- Social Studies of the eighth grade of the first year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Nahid Fallahian, Abbas Partovi Moghaddam in collaboration with Mohioddin Bahram Mohammadian in Chapter 1 (members of the compilation group). [In Persian].
- Sociology (1) 10th grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: Office of Compilation of General and Secondary Theoretical Textbooks, Nasrollah Aghajani, Hamid Parsania, Mehdi

- Toghyani, Latif Eivazi, Nematullah Karamollahi, Shamsullah Mariji (Compilation group members). [In Persian].
- Stanslaw, J. (2004). *Japanese English: Language and culture contact*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Statistics and probability of the 11th grade of the second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Planning and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Hamid Reza Amiri, Mirsharam Sadr, Omid Naghshineh Arjmand, Mahmoud Davarzani, Ehsan Bahrami Samani and Adel Mohammadpour (Group Members Author). [In Persian].
- Stepanyan, E. (2018). A survey on loanwords and borrowings and their role in the reflection of cultural values and democracy development: the Armenian Paradigm, *Uropean Journal of marketing and Economics*, Vol. 1, Issue 2, 77-86.
- Tehran Province, tenth grade, second year of high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Management and Compilation Management: General and Secondary Theoretical Textbook Compilation Office, Nazia Malek Mahmoudi, Mohammad Piri, Hassan Daneshfar, Tahereh Farhi, Azita Kazemi, Seyed Aziz Karami and Roh Angiz Mahvi (Members Compilation group). [In Persian].
- Thompson, I. (2001). Japanese speakers. In Swan, M. (Ed.) *Learner English: A teacher's guide to interference and other problems*. (pp. 296-309). Cambridge: Cambridge University Press.
- Work and Technology in the seventh grade of junior high school* (2021). Educational Research and Planning Organization, Curriculum Planning and Compilation Management: Technical and Vocational Textbook Compilation Office, Hamid Ahadi, Mehdi Esmaili, Afshin Akbari, Somayeh Bukharaei, Zeinab Besharti, Mohammad Jahangiri, Fatemeh Sanati, Masoumeh Fatemi Salout, Ali Ghanbari, Mohammad Lotfinia, Homa Malek, Vida Motahani, Mohammad Ali Niknam and Mohammad Reza Yamghani (members of the group). [In Persian].
- Zenner, E., Rosseel, L. & Simona Claud, A. (2019). *The social meaning potential of loanwords: Empirical explorations of lexical borrowing as expression of (social) identity*, *Ampersand*, Vol. 6, 100055, ISSN 2215-0390, 1-4.